

| Tekst | Michel Schreuder | Illustratie | Auke Herrema | Fotografie | Lou Wolfs

Huiswerk: nut of niet?

Vraag het leerlingen en het gros zegt: metéén doen! Maar ook sommige volwassenen zijn van mening dat huiswerk beter afgeschaft kan worden. In Nederland bestaat al een aantal huiswerkvrije scholen. Tot opluchting van leerlingen, docenten én ouders.

Het is half drie op een donderdagmiddag en de zon schijnt aan een wolkenloze hemel. Maar in plaats van zijn korte broek

en kicken aan te trekken en buiten op het pleintje te gaan voetballen, of naar het zwembad te fietsen voor een aangename middag in de zomerzon, verdwijnt de leerling, op instigatie van een boze ouder, met een volgeladen boekentas en volgeschreven agenda naar zijn zolderkamertje. Om zijn huiswerk te maken... Helemaal verkeerd, denkt Sieneke Goorhuis-Brouwer, hoogleraar orthopedagogiek in Groningen. Als een jongen van twaalf zegt: 'Ik kan niet voetballen, want ik moet huiswerk maken', dan gaat dat te ver, vindt ze. Een kind dat thuis komt van

school, moet buiten spelen en zich ontspannen. Wie z'n energie niet kwijt kan, zit niet lekker in zijn vel. En het gaat nog ten koste van hun fantasie ook.

Politieagent

Als het over huiswerk gaat, heeft iedereen een mening. Docenten, ouders en deskundigen zijn het echter lang niet altijd met elkaar eens. Waar voor de één huiswerk een probaat middel is om lesstof te herhalen, leerlingen te laten oefenen en te trainen in zelfstandig werken en verantwoordelijkheid nemen,

Lees verder op de volgende pagina

zijn anderen van mening dat de voordelen van huiswerk maken niet groter zijn dan de nadelen. Leerlingen worden overvoerd en houden uiteindelijk te weinig tijd over voor zelfontplooiing. Ook kan het de relatie tussen ouders en kind verstoren, als de eersten zich als politieagent moeten opstellen bij het volbrengen van de huiswerktaken.

Nuttig

Urenlang gebogen zitten over boeken aan een bureau, werkstukken maken, woordjes oefenen. Het blijft omstreden. Niet in de laatste plaats bij het lijdend voorwerp zelf: de leerling. Want de meeste jongeren zien liever dat het studeren beperkt blijft tot de vier muren van de school. Daarbuiten moet tijd en aandacht besteed kunnen worden aan sport en ontspanning. Thuis een paar uur stoppen in huiswerk, terwijl er ook iets leuks gedaan kan worden, daar zitten de meesten niet op te wachten.

Zou je denken. Maar een enquête vorig jaar onder vierduizend scholieren uit de examenklassen van vmbo, havo en vwo liet zien dat 55 procent géén behoefte heeft aan huiswerkvrij onderwijs. Zeker niet als dat er toe leidt dat de schooldag langer wordt. En tijdens een enquête van het Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievoordigheden in Utrecht antwoordde negentig procent van de ondervraagde leerlingen in vier havo en vwo huiswerk wel nuttig te vinden. Gevraagd naar de reden daarvoor, zei de helft het vak er beter door te begrijpen. Daarentegen kozen de brugklasleerlingen van de Isaac Beeckman Academie in Kapelle massaal voor een huiswerkvrij rooster, ook al betekent het dat ze dagelijks tot half vijf op school moeten zitten.

Zelfstandig oefenen

Er gaan steeds meer stemmen op voor het beperken van huiswerk. Of beter: het werk thuis te verminderen. Want op zich ziet vrijwel iedereen het nut van zelfstandig oefenen en leren wel in. De meeste onderzoeken wijzen ook uit dat leerlingen die geen huiswerk maken, minder presteren dan leerlingen die gemiddeld zo'n twee uur per dag besteden aan oefenen en herhalen.

Olivier Zeestraten, directeur van het Haags Studiepunt, dat al dertien jaar onder meer huiswerkbegeleiding en –training geeft in Den Haag, is het daar helemaal mee eens.

“Herhaling en oefening is de basis van goed leren. Bovendien kan een docent niet alles in de les bespreken. Wis- of natuurkunde onder de knie krijgen, red je niet met vier uur in de week. Daar is meer tijd voor nodig, die er op school niet is. Dan kom je automatisch op huiswerk terecht.”

Huiswerkvrij

Het gaat dus niet zozeer om de vraag of huiswerk nuttig is, het gaat om de tijd die er mee is gemoeid. Een leerling die zeven uur op school zit en drie uur huiswerk maakt, heeft er een werkdag van tien uur op zitten. Doe dat driemaal per week en de gemiddelde werknemer zou feestelijk bedanken. “Het is zeker pittig”, zegt Zeestraten, die leerlingen op sommige dagen wel vier uur bezig ziet met hun huiswerk. “Maar in de praktijk blijkt dat ze het goed aankunnen. Gemiddeld zit een leerling bij ons twee tot tweeënhalf uur in een huiswerkklas. Maar dan zijn ze ook klaar voor de dag en kunnen ze 's avonds en – meestal – in het weekeinde tijd aan zichzelf besteden.”

Een leerling die zeven uur op school zit en drie uur huiswerk maakt, heeft er een werkdag van tien uur op zitten

Een aantal (met name vmbo en mavo) scholen in ons land heeft zichzelf ‘huiswerkvrij’ of ‘huiswerkarm’ verklaard. De Rotterdamse Roncalli mavo is zo'n school. De onderbouwleerlingen hoeven in principe thuis geen schoolwerk meer te doen, in de bovenbouw wordt het zo veel mogelijk beperkt. “Huiswerk is meestal een probleem voor kinderen”, zegt brugklascoördinator Ans Verschuur. “Ouders vinden het vaak ook lastig er mee om te gaan: ze moeten con-

troleren of hun kind zijn huiswerk al heeft gemaakt en hem soms dwingen er aan te beginnen. Daar zijn ze in de onderbouw nu redelijk van af.”

Klassikaal

Om aan die eeuwige strijd thuis een eind te maken en de leerlingen na schooltijd echt vrij te laten zijn, moest de school wel het hele rooster op zijn kop zetten. De leerlingen hebben nu 's ochtends veertig minuten en 's middags drie kwartier om hun huiswerk te maken tijdens de zogenoemde individuele studiewerktijd. Daarvan moeten ze verplicht vijf keer per week gebruik maken. Daarnaast is er elke dag verplicht een klassikaal studie-uur.

“De meeste ouders vinden het heel prettig, hoewel er zijn die zeggen dat ze het zicht een beetje kwijt zijn op het schoolwerk van hun kinderen”, zegt Verschuur. “De leerlingen zelf vinden het eveneens prima. Na schooltijd zijn ze meestal ook echt klaar. En tijdens de huiswerkuren op school kunnen

MIJN ONTWIKKELING ALS MENS

ze een plek uitkiezen bij een docent waar ze rustig kunnen werken. Of aanschuiven bij een vakleerkracht waaraan ze nog iets willen vragen. Vroeger kwamen leerlingen 's ochtends nog wel eens binnen met de mededeling dat ze hun huiswerk niet hadden gemaakt, omdat ze de opdracht niet snapten. Dat is nu geen geldig excuus meer."

Anders dan op andere huiswerkvrije scholen, is het aantal uren dat de leerlingen op de Roncalli mavo doorbrengen niet uitgebreid. Daardoor wordt er minder klassikaal lesgegeven, maar wel intensiever. De lessen zijn uitgebreid tot tachtig minuten. Bovendien kunnen zwakke leerlingen tijdens de studieuren verplicht worden de lesstof van een vak door te nemen waar ze slecht in zijn, onder begeleiding van een vakdocent.

Motivatie

In zijn boek *De huiswerk mythe* stelt de Amerikaanse auteur Alfie Kohn dat docenten alleen huiswerk zouden mogen opgeven als

zij kunnen verantwoordelijk worden gehouden dat het nuttig is. Het niet geven van huiswerk zou in zijn ogen de standaard moeten zijn. In een interview zegt hij: "De huidige norm is bizar. Daarin zeggen we: We geven kinderen bijna elke dag huiswerk, en we zoeken later wel uit wát we ze laten doen."

Studenten van de Universiteit van Utrecht onderzochten enige tijd geleden de motivatie van docenten om hun leerlingen huiswerk mee te geven. Vijf procent van de ondervraagde leerkrachten zei uit principe geen huiswerk mee te geven, driekwart was voorstander van huiswerk. Met de stelling dat docenten alleen huiswerk mogen opgeven

als ze het nut ervan kunnen aantonen, was maar veertig procent het eens. Een kwart vond dat leerlingen inspraak moesten hebben in de hoeveelheid opgegeven werk. En slechts één op de tien vond dat leerlingen door huiswerk te weinig tijd overhouden voor sociale activiteiten. Kortom, huiswerk opgeven zit in het systeem.

Met de stelling dat docenten alleen huiswerk mogen opgeven als ze het nut ervan kunnen aantonen, was maar veertig procent het eens

teem. 'Docenten zitten vaak vast in een bepaald patroon, dat moeilijk te doorbreken is', concludeerden de Utrechtse onderzoekers. Op de vraag waarom er huiswerk werd opgegeven, antwoordde het overgrote

deel van de docenten dat ze verwachten dat de leerlingen de stof er beter door zouden gaan beheersen en dat het hun studievoordere vaardigheden vergroot. Toch zei ook ruim veertig procent dat ze huiswerk opgeven, omdat ze in de les niet aan alle lesstof toekomen. Belangrijk is in elk geval dat leerlingen het nut van het opgegeven huiswerk inzien en dat het werk ook aansluit op vooraf gestelde doelen. Bovendien moeten leerlingen het gevoel hebben dat ze het niet voor niets doen. Huiswerk moet gecontroleerd en besproken worden en terugkomen in overhoringen en repetities.

Basisonderwijs

Niet alleen in het voortgezet onderwijs is huiswerk soms onderwerp van gesprek, ook in het basisonderwijs kan het een bron van ergernis vormen – vooral voor ouders die vinden dat hun kinderen thuis horen te ontspannen en geen schoolwerk moeten hoeven doen. Anderen daarentegen menen dat huiswerk vooral in het laatste jaar van de basisschool een *must* is, om de leerlingen voor te bereiden op het voortgezet onderwijs. Olivier Zeestraten van het Haags Studiepunt ziet steeds vaker leerlingen uit groep acht langskomen die moeite hebben met hun huiswerk. "Het is nog minder wijdverspreid dan in het voortgezet onderwijs, maar met name op ambitieuze basisscholen krijgen de leerlingen uit het laatste leerjaar al flink wat huiswerk mee. Veel meer dan vroeger in elk geval. En dat begint al in groep zeven." Als het om basisschoolleerlingen gaat zijn deskundigen het over het algemeen opvallend eens met elkaar: niet meer dan drie kwartier huiswerk per dag en ouders mogen hun kinderen niet te veel helpen. Ze moeten wel belangstelling tonen, stimuleren en coachen, maar de vraag 'Mam, is mijn huiswerk al af?' is volledig uit den boze. Dat dit niet zo gek is als het lijkt, blijkt uit een Brits onderzoek. Dat wees uit dat sommige ouders – en dan vooral moeders – tot wel zeventien uur per week besteden aan het huiswerk van hun kinderen, omdat die het zelf niet af krijgen.

Leren leren

Zeestraten denkt dat het onderwijs meer werk moet maken van huiswerkbegeleiding. "Over het algemeen geldt dat veel scholen te weinig aandacht schenken aan het aanleren van studievoordere vaardigheden", vindt hij.

Lees verder op de volgende pagina

'Sommigen zijn misschien natuurtalenten, maar de meeste leerlingen moeten gewoon leren om hun huiswerk goed te maken'

bord, bijvoorbeeld rechtsboven. Dan weet elke leerling altijd waar het staat en kan hij het overnemen. Of beter nog: zet het gewoon online." Docenten hebben in de ogen van Zeestraten maar al te vaak te weinig kennis om studievaardigheden goed over te brengen. In de mentorlessen – bij uitstek een tijdstip om het over studievaardigheden te hebben – moeten te veel onderwerpen behandeld worden, waardoor de vaardigheden maar mondjesmaat aan bod komen. Zeestraten: "Alles staat en valt met overzicht en planning. We zien hier, naast de groep leerlingen die gewoon moeite heeft met een bepaald vak, heel veel kinderen langskomen die geen idee hebben waar ze moeten beginnen met hun huiswerk. Die leren we hoe te plannen, hoe het overzicht te houden. Dat geeft rust en vertrouwen. De meeste leerlingen uit deze categorie zijn hier ook maar drie tot zes maanden, daarna kunnen ze het zelf." |

"Eigenlijk begint dat al bij de lerarenopleidingen, waar dit punt van ondergeschikt belang lijkt. En zeker op het vwo en gymnasium zijn docenten soms nog conservatief: die vinden gewoon dat leerlingen zelf moeten kunnen studeren. Ik ben het daar niet mee eens. Sommigen zijn misschien natuurtalenten, maar de meeste leerlingen moeten gewoon leren om hun huiswerk goed te maken. Daardoor vallen soms leerlingen buiten de boot. Die hebben de intelligentie om op het hoogste niveau mee te kunnen, maar hebben problemen met hun huiswerk. In plaats van ze een niveau lager te plaatsen, kun je ze ook helpen te leren hoe je huiswerk maakt. Het is niet voor niets dat we op enkele scholen een cursus *Leren leren* geven. Hoe te leren, haal je niet uit een boekje. Het begint al bij het goed opschrijven van je huiswerk. Sommigen weten 's avonds niet eens meer wat ze moeten doen, omdat het niet of niet goed in hun agenda staat."

Online

Daar is ook een taak voor de docenten weggelegd, denkt hij. "Laat die nu eens

beginnen om het allemaal stelselmatig de laatste twee minuten van de les over het huiswerk te hebben. En schrijf het huiswerk bij elk vak op één vaste plek op het

Huiswerkcontract

Niet alleen in Nederland staat het geven van huiswerk ter discussie. In Londen besloot een jongensschool het geven van huiswerk drastisch te beperken en te vervangen door een schema van individueel leren, omdat de kinderen van de hoeveelheid huiswerk die ze kregen 'alleen maar depressief' zouden worden. Een Engelse onderwijsvakbond heeft er zelfs voor gepleit huiswerk op lagere scholen helemaal af te schaffen en op middelbare scholen te beperken, omdat het te weinig oplevert.

In Canada daagde een echtpaar de school van hun kinderen voor de rechter omdat ze het opgegeven huiswerk nutteloos vonden. "Kinderen zijn moe 's avonds, zie ze dan nog maar eens aan hun huiswerk te krijgen. Ze moeten zo laat niet meer voor school bezig hoeven zijn", zeiden ze in de krant *The Guardian*. In een contract is nu vastgelegd dat de school geen huiswerk meer mag meegeven. Als tegenprestatie moeten de kinderen thuis wel elke dag iets lezen en een muziekinstrument bespelen.

Ook in Duitsland staat het schoolsysteem met (veel) huiswerk op de helling. Veel Duitse middelbare scholen werken met een systeem waarbij de leerlingen 's middags vroeg klaar zijn (rond één uur), maar wel een berg huiswerk meekrijgen. Omdat de Duitse leerlingen in internationale onderzoeken niet bijster hoog scoren, is daarover discussie losgebarsten. Een aantal scholen is al overgestapt op *Ganztagsschule*, waarbij de leerlingen het huiswerk op school moeten maken.